

operacionalizací, která byla diskutována a prezentována na workshopu na Univerzitě Pardubice v srpnu 2011. V září začal samotný výzkum v terénu na pěti vybraných institucích, které odrážejí oborovou, regionální a právní (veřejné/soukromé) diverzitu českého vysokého školství. Intenzivní práce v terénu bude pokračovat i během následujícího roku,

v jehož průběhu by měly být publikovány první předběžné výsledky. V roce 2013 pak bude organizována mezinárodní vědecká konference, na které budou prezentovány výstupy v podobě anglické a české monografie.

Karel Šima

Literatura

1. ČERVINKOVÁ, A. Nejistá sezóna: Spravování doktorského studia a ustavování počátku akademické dráhy. *Biograf: časopis pro kvalitativní výzkum*. 2010, 51.
2. JARKOVSKÁ, L.; LIŠKOVÁ, K.; ŠMÍDOVÁ, I. et al. *S genderem na trh: rozhodování o dalším vzdělání patnáctiletých*. Praha: SLON, 2010.
3. MINKSOVÁ, L.; ŠEBKOVÁ, H.; PABIAN, P. (eds.). Students: citizens or consumers? Changing roles of students in higher education governance. *Special issue of Tertiary Education and Management*. 2011, 17, 3.
4. PRUDKÝ, L.; PABIAN, P.; ŠIMA, K. *České vysoké školství: Na cestě od elitního k univerzálnímu vzdělávání 1989–2009*. Praha: Grada, 2010.
5. STÖCKELOVÁ, Tereza (ed.). *Akademické poznávání, vykazování a podnikání: Etnografie měnící se české vědy*. Praha: SLON, 2009.

ZPRÁVA Z KONFERENCE K ZÁVĚREČNÉ ZPRÁVĚ PROJEKTU MEZINÁRODNÍ AUDIT VÝZKUMU, VÝVOJE A INOVACÍ V ČR A IMPLEMENTACE JEHO VÝSLEDKŮ DO STRATEGICKÝCH DOKUMENTŮ

V lednu 2009 byl zahájen Individuální projekt národní financovaný prostřednictvím operačního programu „Vzdělávání pro konkurenceschopnost“ s cílem přinést komplexní zhodnocení českého systému vědy, vývoje a inovací, a to v mezinárodní perspektivě a s důkladným analytickým materiálem. Pro projekt byl vybrán dodavatel v podobě konsorcia řady výzkumných a konzultačních organizací na čele s firmou Technopolis Group. Více než dva roky poté probíhaly práce jak na sběru kvantitativních a kvalitativních dat a na průběžných analýzách, tak i na průběžných konzultacích s domácími odborníky. V roce 2010 a na počátku roku 2011 byly představeny dvě průběžné zprávy a jejich výsledky prezentovány na konferencích v Brně a v Olomouci. Enormní množství práce odpovídající současnému standardu v oblasti expertního hodnocení na mezinárodní úrovni věnované tomuto cíli bylo na závěr zhodnoceno v podrobné závěrečné zprávě prezentované na jednodenní konferenci České fórum pro výzkum, vývoj a inovace 2011, konané dne 13. října 2011 v Praze. Samotná akce byla hojně navštěvována zainteresovanou veřejností, zástupci MŠMT, včetně náměstka pro výzkum a vysoké školství prof. Ivana Wilhelma, a v neposlední řadě několika zástupci institucí dodavatelského konsorcia.

Pro české odborné publikum jsou bezpochyby nejzajímavější závěry a doporučení, která prezentovali v sedmdesátistránkové syntetické zprávě zahraniční experti. Na konferenci představil toto shrnutí ředitel Technopolis Group Eric Arnold, který vyzdvihl některé výsledky analýz a prezentoval doporučení pro další rozvoj českého systému výzkumu, vývoje a inovací. Již první obecné zjištění zahraničních expertů dokazuje přínos takového informovaného pohledu „zvenčí“. E. Arnold za projektový tým označil za zásadní problém ČR nedostatek důvěry, a to především vůči vládě obecně a státní správě zvláště. Chybějící důvěra je pak nahrazována snahou o „objektivistická“ pravidla, přílišnou centralizací správy a přesunem důrazu při utváření vědní politiky z potřebné interakce se společností (a jejími zástupci) na rovinu „čistě“ vědecko-expertní. Z faktorů prohlubujících tento problém zmínil E. Arnold mimo jiné dosud nerealizovaný zákon o státní službě.

V syntetické zprávě pak autoři vybrali deset shrnujících závěrů, které na konferenci také prezentoval E. Arnold. Prvním bodem bylo upozornění na ne zcela vyváženou spolupráci mezi vysokým školstvím, Akademii věd a ostatními

veřejnými výzkumnými organizacemi. Hlavní otázkou zde je, zda je rozdělení kapacit efektivní a zda se spolupráce rozvíjí tím správným směrem v odpovídajících oborech a oblastech. Deficity za druhé vykazuje i spolupráce mezi výzkumem a průmyslem, která má probíhat na každodenní úrovni v porozumění o vzájemné prospěšnosti obou stran. Za třetí experti kladně ohodnotili výraznou snahu zlepšovat řízení systému výzkumu v ČR, dodali však, že předpokladem musí být nutný nárůst kapacity státní správy v této oblasti. Čtvrtým závěrem bylo kritické varování, že příliš velká část financování výzkumu je v ČR rozdělována kompetitivním způsobem, ať již jde o tzv. účelové financování, nebo financování institucionální rozdělované na základě vysoce kompetitivních pravidel. Takto nastavený systém podle expertů nevykazuje dostatečnou stabilitu a rovnováhu mezi tlakem na výkon a udržováním dlouhodobé výzkumné kapacity. Pátý bod se opět týkal řízení systému, kterému experti vytýkají přílišnou centralizaci, nedostatečné zahrnutí stakeholderů a nízkou míru strategické kompetence, především co se týká většiny zprostředkujících subjektů (v české terminologii jde v zásadě o poskytovatele). Rada pro výzkum, vývoj a inovace by tak měla poskytovat pouze obecné směry vývoje, a nikoliv vyjednávat rozpočet a určovat podobu managementu vědy v celém systému. V šestém bodě autoři zprávy ostře zkritizovali současnou metodiku hodnocení výsledků výzkumu, vývoje a inovací, která podle nich nejen neplní stanovené cíle, ale hrozí i narušením stability řady oblastí české vědy. Oproti tomu za sedmé experti konstatovali příznivý vývoj v množství i struktuře výzkumných výstupů v podobě publikací, stimulační roli mezinárodní spolupráce, která by měla být dále podpořena rozvojem strategií internacionalizace na národní i institucionální úrovni. Osmý bod se týkal institucionálního managementu vědy, který je v ČR na problematické úrovni – je příliš roztržitý, závislý na osobních vztazích, akademickým inbreedingu a potřebuje moderní management lidských zdrojů v oblasti kariérního plánování, personální politiky a v neposlední řadě vyvážené strategie v oblasti genderu. Poslední dva body se týkaly opět spolupráce s podnikatelskou sférou, a to nedostatečného podchycení potenciálu nadnárodních společností a nedostatečné koordinace budování kapacit ze strukturálních fondů EU na jedné straně a obecně nízké srozumitelnosti práva duševního vlastnictví na druhé straně.

Deseti závěrům analýzy odpovídá v syntetické zprávě také deset doporučení. V první oblasti doporučují experti urychlené řešení reformy státní správy, důsledného zveřejňování veškerých otázek veřejné politiky a řízení systému výzkumu a zavedení procesů pro mezinárodní garanci hodnocení vědy. V druhém bodě by měla česká vláda dále usilovat o navýšení výdajů na výzkum, vývoj a inovace až k cíli 1 % HDP z veřejných zdrojů v roce 2020 a podpořit také soukromé

výdaje na výzkum. Co se týká spolupráce v rámci veřejného sektoru, doporučují experti realizovat podrobnou analýzu rozložení a vzájemného překrývání výzkumné kapacity. Současně by měl být modernizován zastaralý systém rozvoje lidských zdrojů a především překonán šokující nedostatek žen ve výzkumu. V oblasti řízení systému by pak (v příkrém rozporu s cíli minulé reformy vědy v ČR, což také vyvolalo na konferenci překvapenou reakci) měla ministerstva dostat zpět kompetence v určování výzkumu ve svých resortech (včetně vlastní rozpočtové kapitoly). Rada pro výzkum, vývoj a inovace by se měla zpět stát pouze strategickým poradním orgánem a Technologická agentura a Grantová agentura by měly být k dispozici poskytovatelům tak, aby pro ně hrály roli zprostředkujících agentur. Obecně by mělo řízení spočívat více na „měkkých“ postupech se zahrnutím relevantních stakeholderů. V případě veřejného financování výzkumu experti doporučují alespoň padesátiprocentní podíl institucionálního financování, které by mělo být zajištěno na více let dopředu (minimálně pět let). Dále má být současná metodika hodnocení výsledků nahrazena systémem výkonových kontraktů, které zahrnou jak použití kvantitativních indikátorů a mezinárodních hodnotitelů, tak prospektivní složku budoucího strategického rozvoje institucí. Pro celý systém navrhuje experti dodržení „kaskádového principu“, kdy hodnocení provádí vždy složka o úroveň výše v systému. V oblasti internacionalizace by Rada pro výzkum, vývoj a inovace měla započít proces konzultace národní politiky v této oblasti a na jejím základě vytvořit národní strategii k jejímu posilování. Jako poslední bod experti zmiňují potřebu hlubšího porozumění, a tedy popularizace a vzdělávání v oblasti práv duševního vlastnictví tak, aby všem aktérům bylo zřejmé, jaké aktivity tohoto typu jim mohou poskytnout přínos a jaké nikoliv.

Debatu na konferenci vyzdvihla některé body, které byly pro české účastníky překvapivé (posílení kompetencí ministerstev), ale většina závěrů se setkala se souhlasným porozuměním a diskutující se spíše zamýšleli nad tím, jak celou řadu pozitivních a přínosných doporučení realizovat. K tomuto tématu sestavili organizátoři také velmi reprezentativní panel, jehož se účastnili mimo jiné rektor Univerzity Karlovy prof. Václav Hampl, prof. Ivan Wilhelm nebo Ing. Miroslav Janeček, místopředseda Technologické agentury. Vedoucí projektu prof. Jitka Moravcová i náměstek I. Wilhelm na závěr slíbili, že budou dále pokračovat v práci na realizaci navrhovaných změn tak, aby tato výjimečná analýza českého systému výzkumu, vývoje a inovací přinesla také konkrétní zlepšení v oblasti vědní politiky, a to na centrální i institucionální úrovni.

Karel Šíma